

DOKUMENTAZIO ITURRIEN KUDEAKETA

2018-19

Maria Teresa Agirreazaldeg

1. Lan dokumentatua

versus plagioa

Plagiatzea, besterenak diren obren kopia edo antzeratzea, norberak eginak balira bezala azaltzeko egina.

Ibon Sarasola. *Euskal Hiztegia*.

Plagioa

- Gizarteko esparru askotan ematen da:
 - [Hezkuntzan](#),
 - Ikerketan
 - Kazetaritzan
 - Literaturan
 - Zinean
 - Diseinuan ...
- Internetekin inoiz baino informazio-iturri gehiago ditugu eskuartean.
- Kopiak egiteko inoiz egon ez den erraztasuna daukagu.
- Baina, era berean, gaur egun plagioa detektatzea inoiz baino errazagoa da.

Plagioa, beti al da negatiboa?

Literaturan edota margolaritzan maisuak *imitatzen ikasi* da beti.

Sarri, arazoak **iruzurra** edota **aitortza eza** dira.

- [Credit Is Due \(The Attribution Song\)](#)

Jabetza Intelektualari buruzko Legea

32. artikulua. Aipuak eta irakaskuntzako argigarriak

1. Zilegi da norberaren obra batean sartzea inoren idatzizko, soinu-zuko edo ikus-entzunezko obren pasarteak, bai eta izaera plastikoak edo fotografiko figuratiboak duten obra bakartuak ere, betiere obrak lehendik jendarteratuak badira eta aipu gisa edo haien azterketa edo iruzkina egiteko edo iritzi kritikoa emateko sartu badira. Erabilera hori irakaskuntzan edo ikerketan egin ahal izango da bakarrik, txertatze horren xedeak justifikatzen duen neurrian eta erabilitako obraren izena eta egilea aipatuz.

Ezagutza sortzen unibertsitatean

Ezagutza ez da zerotik sortzen

Edozein diziplinan ezagutza eraikitzekeo besteek sortutako informazioa **erabili behar da**.

Baina, era berean, erabilera horrek **aitormena** zor du. Horrela elikatzen baita Zientzia.

Unibertsitateko lanetan

EZ DA ESKATZEN *originaltasuna*,

Hau da, lana bakarra izatea munduan, "*nik eginda, nik sortua inongo aurrekaririk gabe, inongo tradiziorik gabe*".

ESKATZEN DA

1. *Diziplinan oinarrituta eta ondo dokumentatua* izatea lana, hau da, *informazio-iturri nahikoak eta kalitatezkoak* erabiltzea.
2. *Txukun* idatzita eta iturriak ondo erabilia izatea.

Unibertsitatean ikasleak iturriak aipatzen dituenen:

1. Lanari ematen dio sinesgarritasuna.
2. Gaiarekiko lan garrantzitsuak ezagutzen dituela erakusten du.

Iturria aipatu behar da:

1. Besteen ideiak, iritziak eta teoriak *hitzez hitz* kopiatzen direnean.
2. Besteen ideiak, iritziak eta teoriak *parafraseatzen* direnean.
3. *Datuak* kopiatzen direnean, ez badira "persona ororentzat" ezagunak.

Edozein iturri erabilia aipamena ezinbestekoa da

liburuak, artikuluak, blogak, webguneak, grafikoak, datu estatistikoak, argazkiak, bideoak...

- Horrez gain, ikasleak lanaren hedapen publikoa egin nahi badu (adibidez, Internetetik zintzilikatu), argazki, grafiko eta beste dokumentu batzuen jabeen baimena beharko du.

(aurrerago aztertuko dugu hauxe: Eskubideak: copyright eta CC ereduak)

Iruzurrak eta plagioak Unibertsitateko ikaskuntzan: ZER DIRA?

1. Beste batek egindako lana entregatzea.
2. Internetetik kopiatutako lana entregatzea.
3. Testu zatiak kopiatu erreferentziak jarri gabe.
4. Testuak parafraseatu erreferentziak jarri gabe.

1 eta 2. iruzurrak

3. eta 4. iruzurra edota ezjakintasuna

Nola egin aipamenak

eta Britainia Handian; hiriak telegrafoaren bitartez lotu ziren; eta, 1848an, Associated Press erakundea sortu zen.

5.2.2.2. *Hasierako zerbitzuak*

Harrington-en⁵⁷ esanetan, egunkarietako *morgue*-ak sortu ziren egunkariak ilustrazioak erabiltzen hasi zirenean. Ilustrazioek dirua balio zuten; horregatik, erabili ondoren, gorde egiten ziren, hurrengo batean berriro erabili ahal izateko. Hartara, pertsonen irudiak gordetzea errentagarria zen, eta horiekin batera datu biografikoak jasotzen ere hasi ziren. Esan dugunez, kalitatezko egunkarietan hilberriak informazio arrunta ziren; horregatik, haiek alde zuzenetik prestatzea eginkizun ohikoa bilakatu zen.

Parafraasi edota zehar-aipamenak

Testua

...komunikabideak ez dira soilik errealitate sozialaren ispilu fidel, baizik eta era sotilean eta zeharka hura osatzen ere laguntzen dute (Veron 1983). Gay Tuchman-ek (1983, 46) aipatzen zuenez, «notizia prozesu instituzionalen barruan eta praktika instituzionalekin elkar hartuta aritzen diren informatzaileen ekoizpena da». Mauro Wolf-ek ere (1985b) azpimarratu zuen...

Zenbat aipamen daude testu zati honetan?

Zehar-aipamenak ala zuzenak dira?

Aipamenak eta bibliografia

Informazioan kompetente den ikasleak informazio-iturri ezberdinen erabilera aitortzen du bere produktu edo ekintzak komunikatzerakoan.

Association of College and Research Libraries [ACRL] (2000). *Informazio Konpetentzia Estandarrak Goi Mailako Irakaskuntzan*.

Bosgarren estandarreko hirugarren jarduera-adierazlean.

- Aipamenek dokumentuen erabilera zehatza adierazten dute.
- Horrez gain, unibertsitateko lanek bibliografia eraman behar dute.

Bibliografiaren helburua:

- Testuan aipatutako iturriak identifikatzea.
- Lana osatzeko erabilitako dokumentuak adieraztea.
- Gaiarekin zerikusia daukaten dokumentuen informazioa eskaintzea.

Metodoak:

- 1.- Erreferentzia zenbakidunak
- 2.- Ohar sekuentzialak
- 3.- Arduraduna eta data

1.- Erreferentzia zenbakidunak

TESTUA

Ikusten denez, Liburutegi nazionala da kultur komunitate baten erreferentzia bibliotekario nagusia bertako ondare bibliografikoaren bilketa eta kontserbazioa bermatzeko. Horrekin lotuta, hainbat zeregin ditu, nazioarteko erakundeek (Unesco, IFLA...) funtsezkotzat edo komenigarritzat jo dituztenak; zeregin horietan garrantzitsuenak lurraldeko ekoizpen bibliografikoa jasotzea, bibliografia eta katalogo kolektiboak elaboratzea, eta sistema bibliotekarioaren buru eta koordinatzaile izatea dira (16) (17). Liburutegi Nazionala ez izatea muga izugarria da herri baten garapen kulturalerako.

- (15) Fuentes Romero, J.J. *Las bibliotecas nacionales: un estado de la cuestión*. Gijón: Trea, 2003. 590 orr.
- (16) Juanena, A. «Biblioteka Nazionala Euskal Herriarentzat». *Jakin*, 142. zenb., 2004 mai-tza-ekaina.
- (17) Juanena, A. «Liburutegi Nazionalaren premiaz». Joana Albret Bibliotekonomia Minte-giko bloga, 1998ko urriaren 5ean. <http://eibar.org/blogak/joana-albret/>.

2.- Ohar sekuentzialak

TESTUA

Enpresa informatiboetan informatikaren sartzea lau epetan gertatu da:

1. Aurrekariak (1954-1972). Fotokonposizioa eta inprimaketa izan ziren informatizatu ziren lehen arloak, 60ko hamarkadaren hasieran. Ordenagailuetan oinarritutako fotokonposizio-sistemek eta offset-errotatibek inbertsio ekonomiko handia eskatu zuten, baina askoz langile gutxiago behar ziren, eta horrek lantegietan greba handiak ekarri zituen⁴⁵. Erredakzioetan, ordea, ezer gutxi aldatu zen. Garai horretan dokumentazio-zerbitzu batzuetan mikrofilma erabili zen artxiboan leku gehiago izateko.

2. Bideo-terminalak eta sistema zentralizatuak (1973-1982). Prozesatzeko gaitasun gabeko terminalak sartu ziren erredakzioetan. Horien bidez, testu-prozesamendurako oinarritzko funtzioak egin eta testuak fotokonposizio-makina batean atera ahal ziren. Dokumentazio-zerbitzuen informatizazioa hasi zen, baina egunkari garrantzitsuetan bakarrik. 70eko hamarkadaren amaieran, telematika sortu zen.

3. Macintosh eta PC-ak (1982-1992). 80ko hamarkadan mikroordenagailuak sartzen hasi ziren erredakzioetan, batik bat autoedizio- eta infografia-sailetan, baina baita dokumentazio-zerbitzuetan ere, barneko datu-baseak osatzeko. Infor-

44. Ahal izan dugun neurrian, kapitulu honetan erabilitako terminologia eta definizioak UZIE (2001) lanetik hartu ditugu.

45. Martín Aguado, J.A.; Pituelo Perea, A.; González Díez, L. (1993). *Tecnologías de la información impresa, información gráfica, autoedición*. Madrid: Fragua, 44. or.

2. Informazio- eta dokumentazio-iturriak

Lan akademikoak → Iturri akademikoak → liburu eta artikuluzientifikoak

Liburu eta artikuluzientifikoak:

- Parekoek ([peer review](#)) edota edizio komiteek ebaluatzen dituzte.
 - Egilearen afiliazioa daukate (erakundea, ikerketa taldea).
 - Metodologia azaltzen dute.
 - Erreferentzia bibliografiko ugari dute.
 - Aipuek emango diete errekonozimendua.

Aldizkarien rankignak daude (SJR, DICE, IN-RECS...)

Lan akademikoak aurkitzeko:

- Liburutegiak: [EHUko liburutegia](#)
- Errepositorioak (dokumentu digitalen biltegiak): [Dialnet](#), [E-lis](#), [ADDI...](#)
- Bilatzaile espezializatuak: [Google akademikoa](#), [Recolecta](#), [OAister...](#)
- Datu-base espezializatuak: [Inguma](#), [ISOC](#), [ERIC...](#)

Nola osatu lan (akademiko) bat?

1. Gaia definitu.
2. Bilaketarako tresnak hautatu.
3. Bilaketa estrategia osatu eta gauzatu.
4. Lortutako dokumentazioa ebaluatu.
5. Dokumentazioa gureganatu.
6. Lana idatzi (plagiorik gabe), aipu eta bibliografiarekin.

Gaia Definitu

Definizioa, testuingurua, mugak...

entziklopediak, hiztegiak, eskuliburuak etab. erabiliz.

Zer gai mota hautatu?

Bilatzeko Estrategia

- Gaiaren kontzeptuak atera

- Kontzeptuaren terminoak zabaldu
- Terminoak konbinatu
- Bilaketa egokitu iturriaren arabera...

Komunikazio lana → Iturri orokorrak eta komunikabideak →

artikuluak, argazkiak, txostenak, estatistikak...

Komunikazio lana egiteko informazio- eta dokumentazio iturriak

- Administrazioak
- Enpresak
- Nazioarteko erakundeak
- Elkarateak, sindikatuak...
- Norbanakoak
- Hedabideak

Informatuta egoteko: hedabideak, sare sozialak, alertak...

Informazioa bilatzeko: helbide zehatzak, hemerrotekak, liburutegiak... eta, batik bat, Google

Nola ebaluatu

- Nor da egilea?
- Nolakoa da informazioa?
- Non eta nola argitaratu da?

INTERNETEKO INFORMAZIOA EBALUATZEKO HAMAR GILTZARRIAKP

1. Aurkezpena aztertu
 - Webgunea, orria (webgune ofiziala, blog pertsonala...), titulua.
 - Url-a
 - Domeinu mota
2. Egilea
 - Berezi al daiteke?
 - Datu biografikoak (lanbidea, egoera akademikoa ...) agertzen al dira?
 - Kontaktatzeko aukera ematen al du? e-posta...
 - Ezagutzen al du gaia?
 - Webgune ofizial bat da? (erakunde, enpresa...)
3. Publikazio mota

- Zein helbururekin osatu da webgunea edota orria? (akademikoa, komertziala, informatiboa ...)
- Zein material mota da? (iritzia, gertakizuna, albistea, hiztegia, entziklopedia ...)?

4. Hartzaile

- Orriaren tonua, estiloa eta edukia aztertuz, nori zuzenduta dago? (ikasleei, adituei, hartzaile orori ...)
- Egokia al da gure beharretarako?

5. Sinesgarritasuna

- Egiazko informazioa al da?
- Agerian al daude erabilitako tresnak, iturriak...?
- Informazioen ziurtapena bermatzen duten beste iturriek estekak al daude?
- Bibliografia al du?
- Zein da azaltzen den ikuspegia?
- Hausnarketa eta analisi kritikoa bultzatzen al ditu?

6. Gaurkotasuna

- Gaurkotua al dago informazioa?
- Webgunea mantentzearen eta baliabideen gaurkotzearen seinaleak ba al daude?
- Hori garrantzitsua al da gure bilaketarako?

7. Luzapena

- Gaia luzez landu al dute, edota aspektu bat besterik ez?
- Kontuan izanda gure beharrak, informazio larregi edota eskasegi al du?
- Sakondu nahi izanez gero, beste informazio iturri batzuk eskaintzen al ditu?

8. Estekak

- Eramaten al gaituzte beste gune interesgarri eta kalitatezkoetara?
- Komentatuta al daude?
- Egokiak eta garrantzitsuak al dira gure gaia lantzeko?

9. Gailentasuna

- Gure gaiaren inguruko informazio garrantzitsua al du?
- Garbi adierazten al da gaiaren arloa?
- Informazioa gaizki antolatua dago edota konplexuegia da? Nahiz eta konplexua izan, baliabide interesgarria da?

10. Materiala

- Osagai interaktiboak al ditu?
- Atal desberdinen arteko lankidetzak eskatzen al du?
- Eremita lexiko bat lantzeko aukera ematen al du?
- Horrez gain, ba al dago interesa duen beste informazioen bat?

Eskubideak: Copyright eta CC ereduak

1. Jabetza Intelektualaren Legea

1/1996 Errege Lege-Dekretuak (apirilaren 12koa) Jabetza Intelektualaren Legearen testu berrosatua babesten du

"Jabetza intelektualaren helburu dira literatura, arte edo zientziako sorkuntza-lan original oro, edozein dela erabiltzen den euskarria, ukigarria zein ukiezina, gaur egun erabiltzen dena zein geroko batean asmatzen dena..."

2011tik aurrera Jaurkitari dagozkie:

- ✘ jabetza intelektualaren Lurralde Erregistroa ezarri eta kudeatzea.
- ✘ EAEn jardun nahi duten egile-eskubideen gestiorako entitateak baimentzea
- ✘ EAEn jarduten duten entitate guztien kontrola egitea.

Espainiako Kultura Ministerioaren arabera, 2009an, EAEn, 2.740 milioi euro mugitu zituzten jabetza intelektualarekin lotutako jarduerak.

Estankona Bilbao, Igor. "Jabetza intelektualak: badaukagu nondik ibili". *ARGIAren Euskal Kulturaren Urtekaria 2011-2012*. Argia.com, 2012-02-13. <http://www.argia.com/fitx/bestelakoak/estankona.pdf>

1.1. Eskubide Moralak

- Obra eta egilea betiko lotzen dituzte (nahiz eta obraren ustiapena edota euskarria besterenganatu);
- Sormenari dagozkie eta ukaezinak dira. Horien barruan:
 - a) Eskubide pertsonalak

Egileak erabakitzen du obra ezagutzera eman edo ez, eta nola (egilearen izenarekin, goitizenarekin edo izenik gabe); obra aldatzea; obra merkatutik kentzea; eta obraren ale bat edo ale bereziren bat eskuratzeko eskubidea ere badu...

- b) Pertsonalak ez diren eskubideak

Egile, oinordeko edo erakunde publikoei dagozkie, egilearen izena onartu eta obra errespetatze aldera.

1.2. Ustiatze-eskubideak

- Egilearenak dira, eta obraren erreproduktzioa, hedapena, banaketa eta komunikazio publikoa hartzen ditu bere baitan.
- Oinordekoei transmititzen zaizkie, eta egilea hil ondorengo 70 urteetan irauten dute; denbora hori igarota, obraren hedapena publiko bihurtzen da.
- Horrek esan nahi du, besteak beste, euskarriaren jabea ez dela berez ustiapen-eskubideen jabea; edota argazkilari batek lan bat publikazio batean plazaratzeko uzten badu, eskubidea daukala lan hori berreskuratzeko.

- Soldatapeko lanetan ustiatze-eskubideak enpresakoak dira. Adibidez, argazkilarien kasuan.
- Beste kasuetan (agentziak, argazkilaria independenteak...), eskubide horiek kontratuek zehazten dituzte.

1.3. Beste eskubide batzuk

a) Argazkietan agertzen diren pertsonen eskubideak:

- pertsona baten argazkia hartzeko eta argazki hori hedatzeko pertsona horren baimena behar da.
- Egoera batzuetan baimen hori emantzat hartzen da:
 - kaleko argazkietan edo leku publikoetan hartzen direnetan (halakoetan ez da komeni lehen planoak hartzea, ezta pertsona bereizgarria izatea ere),
 - pertsona publikoei beren funtzioak betetzen edota bizitza publikoko ekintzetan hartzen zaizkien argazkietan.

b) Argazkietan agertzen den objektuaren jabearen baimena:

- objektua argazkiaren mamia denean hartzen da kontuan eskubide hau, ez hartze orokor baten barruan dagoenean.

c) Argazkietan agertzen den obraren jabearen baimena (margoak, eskulturak...):

- Lan artistikoen hedapena horiek ustiatzeko baliabide bat da; horregatik, egilearen baimena behar izaten dugu.
- Baimena ez da beharrezkoa obra kalean jarrita dagoenean

Oro har, pentsatu behar dugu informazio-eskubideak lehentasuna duela ekintza publikoetan, eta pertsonak eta objektuak notizia bihurtzen direnean;

Beste kasuetan, ordea, horien baimena beharrezkoa izango dugu, besteak beste, irudiak hartu diren testuinguruan barik besteren batean erabiltzeko.

Jabetza Intelektualaren legearen erreforma 2014/09/22

- Kanon digitala (Estatuko Aurrekontuetatik)
- Tasa bat hedabideen edukiekiko loturak erabiltzeagatik. CEDRO Elkarteak kudeatuko du, eta hedabideen 'errefusatu ezinezko eskubidea' izango da.
<http://www.teknopata.net/2014/07/aede-kanona-au...C>

Ondorioz:

Gaztelaniazko [Google News](#) desagertu da, baita [NiagaRank](#) ere

2. Copyleft modeloak

Copyleft copyright-ak dituen mugapen guztiak kentzea da, bai banaketan eta baita aldaketetan ere.

Software, literatura, musika, argazkia, plastika eta artea bezalako lanei aplikatu dakizkiokeen lizentziak biltzen ditu.

(Wikipedia)

- Beronen defendatzaileek lan baten kopiak egin eta banatzea mugatzen duen baldintza bezala kontsideratzen dituzte egile eskubideak (*copyright*).
- *Copyleft* lizentziek berezko eskubide-baldintzak erabiltzen dituzte, lanaren kopia bat eta lan deribatu bat jasotzen duen orok, berau erabili, aldatu eta banatzeko eskubidea duela bermatzeko. Beraz, zentzu ez legalean, copyleft copyrighten aurkakoa dela esan daiteke.

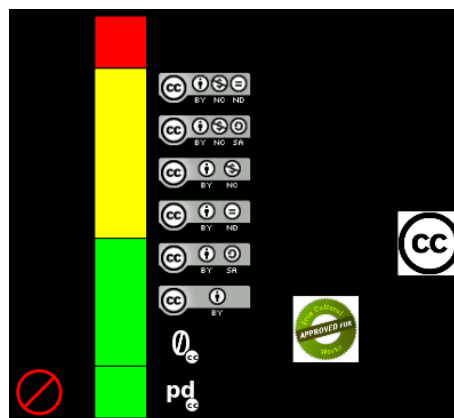
(Wikipedia)

3. Creative Commons

- Sormenezko lanak partekatzeko oztopo legalak murriztea helburu duen irabazteko asmorik gabeko erakundea da.

Creative Commons lizentzien taula argigarria:

- ➡ Copyright-dun lizentzia
- ➡ Wikimedia Commons proiektuarekin bateragarriak ez diren Creative Commons lizentziak
- ➡ Wikimedia Commons proiektuarekin bateragarriak diren Creative Commons lizentziak

Lizentzia desberdinak biltzen ditu:

Aitortu (CC BY)(Attribution): Edukien iturriak aipatzera derrigortzen du.

Aitortu-Partekatu Berdin (CC BY-SA): Edukien jatorrizko lizentzia berdinarekin erabiltzea derrigortzen du.

Aitortu-Lan Eratorririk Gabe (CC BY-ND) : Edukiak elkarbanatzen uzten ditu, baina inongo aldaketarik egin gabe.

Aitortu-EzKomertziala (CC BY-NC): Edukiekin irabazi ekonomikorik ez lortzea derrigortzen du.

Aitortu-EzKomertziala-PartekatuBerdin (CC BY-NC-SA)

Aitortu-EzKomertziala-LanEratorririkGabe (CC BY-NC-ND)

Creative Commons lizentziak erabiltzen dituzten proiektuak

Atari, blog... Flickr, Internet Archive, Wikimedia Commons, Jamendo, Argazkiak.org, GureGipuzkoa , Sustatu

Argitalpen akademikoak : Entelequia, Revista Interdisciplinar

Prentsa: Argia, Berria, 20 minutos, Sabadell press, Publimetro, Telesur, VilaWeb

Kartografia: OpenStreetMap (Wikipedia)

INFORMAZIOA DESKRIBATZEKO EREDUAK

Zer dira metadatuak?

Metadatuak datuen (eta dokumentuen) ezaugarriak jasotzen dituzten datuak dira.

Helburua: informazioa (eta dokumentuak) ulertu, bilatu, aukeratu eta era egokian ustiatzeko lagungarriak izan.

Metadatuaren tipologia

1. Administratiboak
2. Deskriptiboak
3. Zaintzakoak
4. Teknikoak
5. Erabilerakoak

Non egon daitezke?

- Objektu digitalaren baitan, adibidez [<meta> etiketaren barruan HTML](#) kodigoaren goiko partean).
- Beste dokumentu batean (estekatuta), biltegietan, edota kanpoko metadatuaren datu-basean.

1.- Dokumentuak deskribatzeko estandarrak

- Liburutegietan: ISBD araua (*International Standard Bibliographic Description*) eta honen ondorengoak MARC21.
- Artxiboetan: ISAD (G) (*General International Standard Archival Description*).

- Liburutegi digitaletan eta, oro har, Interneten: DC (*Dublin Core Metadata System*).

2.- Dokumentuak deskribatzeko estandarrak metadatuak

- Kazetaritza enpresetan: **IIM** (*Information Interchange Model*) agentziek dokumentuak bidaltzeko eta trukatzeko sortua.
- Telebistetan: *Minimum data list*, FIAT/IFTA-k (Telebista Artxiboen Nazioarteko Federazioa) egindako proposamena.

Liburu baten deskribapena katalogoan ISBD araua erabiliz (Azkué Bibliotekako Katalogoa)

The diagram shows a book catalog entry with several annotations:

- sarrera** (introduction) points to the author's name: **Idoiaga, Petxo**.
- deskribapen bibliografikoa** (bibliographic description) points to the main text: (In)komunikazioaren atarian : prentsa eta euskal gatazka / Petxo Idoiaga, Txema Ramírez de la Piscina ; kolaboratzaileak, Santiago Alvite ... [et al.]. -- Irun : Alberdania, 2002
292 orr. ; 20 cm. -- (Zerberri ; 26)
D.L. SS. 804-2002
ISBN 84-95589-44-3
- sailkapen kodea** (classification code) points to the code: **070(466 EH)**.
- beste sarrera batzuk: gaia eta beste arduradunak** (other introductions: subject and other responsible persons) points to the title: **Prentsa-Euskal Herria Ramírez de la Piscina, Txema Alvite, Santiago**.

- **RDA** (*Resource Description and Access*)

Berria da, eta aurreko modeloak gaitzetzeko sortua.

Gutziz lotuta Internetekin (Linked Data eta web semantikoa).

IIM (*Information Interchange Model*)

IPTC-ek (*International Press Telecommunications Council*) sortua, informazio trukaketak errazteko.

Argazkien kasuan dokumentaziorako interesa duten metadatuak hauek dira:

- a) Edukiari buruz: titularra, argazki-oina, kategoria, kategoria osagarria eta gako-hitzak.
- b) Lokatiboak: hiria, probintzia-estatu, herrialdearen kodigoa, herrialdearen izena eta data.
- c) Ardura: egilea eta agentzia

DC (*Dublin Core Metadata System*)

- OCLC-ek (*Online Computer Library Center*) sortua, ISO15836 araua.
- Dokumentu elektronikoen oinarrizko elementuak deskribatzen ditu, hauen berreskurapena errazteko.
- 15 etiketa ditu, bakan bat ere ez da derrigorrezkoa eta errepikatu daitezke.

Atributua	Etiketa	Deskribapena
Edukia		
<i>Identifier</i> (Identifikatzailea)	DC.identifier	Errekurtsoaren identifikatzailea. Normalean, kode edo zenbaki bat izaten da.
<i>Title</i> (Izenburua)	DC.title	Errekurtso bati emandako izena.
<i>Subject</i> (Gaia)	DC.subject	Hitz klabeak. Errekurtsoaren edukia deskribatzen duten hitz edo esaldi klabeak, hau da, gaia.
<i>Description</i> (Deskripzioa)	DC.description	Errekurtsoa definitzeko esaldiak.
<i>Source</i> (Iturriak)	DC.source	Errekurtso originalaren datuen iturriak.

<i>Language</i> (Hizkuntza)	DC.language	Errekurtsoaren hizkuntza: eu, es, fr, en...
<i>Relation</i> (Lotura)	DC.coverage	Beste errekurtsoekin erlazioa.
<i>Coverage</i> (Hedapena)	DC.Coverage	Errekurtso originalak dituen datuen hedapena; geografikoki eta tenporalki.

Atributua	Etiketa	Deskribapena
Jabetza intelektual		
<i>Creator</i> (Egilea)	DC.creator	Errekurtsoaren eduki intelektualaren autorea edo sortzailea.
<i>Publisher</i> (Editorea)	DC.publisher	Errekurtso originala publikatu duen pertsona edo erakundea.
<i>Contributor</i> (Beste arduradun batzuk)	DC.contributor	Errekurtsoaren edukian kontribuzioak egin dituzten pertsona edo erakundeak
<i>Rights</i> (Lizentzia)	DC.rights	Errekurtsoaren lizentzia

Instanziazioa		
<i>Date</i> (Data)	DC.date	Errekurtsoan oinarrituz, data garrantzitsua. AAAA-MM-DD estandarrean.
<i>Type</i> (Mota)	DC.type	Errekurtso mota: testua, mapa, irudiak...
<i>Format</i> (Formatua)	DC.format	Fisikoki errekurtsoaren egoera: papera, ASCII, JPEG...

Beste eskema batzuk

- PREMIS - Preservation Metadata: Implementation Strategies.
- METS - Metadata Encoding and Transmission Standard.
- MODS - Metadata Object Description Schema.

Metadatuak sortzeko programak:

<http://es.dublincore.org/tools>

INFORMAZIAOREN SINTEZIA

Titulu on bat da dokumentuaren lehenengo sintesia, eta baita garrantzitsuena ere.

Titulua

- Begi kolpe batez lehenengo hurbilketa dokumentura (eta askotan bakarra!).
- Dokumentua aurkitu ahal izateko lehen mailako irizpidea ➡ *hitz adierazkorrak*
- Bilatzaileen emaitzetan agertzen dena.
- Sare sozialetarako sarbidea.

Kazetaritzako tituluak Interneterako

- Informatiboak
- Argiak
- Zehatzak
- Hitz adierazkorrak (ondo hautatuak)
- *70 karaktereetako titulua, Googlek ez mozteko.*

Sintesiak

Dokumentuaren edukiaren errepresentazio laburra eta zehatza da, interpretazio edo kritikarik gabe egina, eta, halaber, laburpengilea nabarmendu gabe.

Dokumentuaren edukiaren errepresentazio laburra eta zehatza da, interpretazio edo kritikarik gabe egina, eta, halaber, laburpengilea nabarmendu gabe.

Euskal identitatearen garapena online sare sozialen bidez: gazteen praktika sozialak Facebooken

KOLDO DÍAZ BIZKARGUENAGA*

Sociología II (UPVEHU)

(The construction of the Basque collective identity on online social networks: Youth and Facebook)

Abstract

The transformation that Basque society has suffered and the emergence of the new technologies of communication have transformed the logic, the way, the spaces, the tools and the cultural references to analyze, understand and develop the national identity. The objective of this article is to identify and analyze these elements and for this aim it is going to be exposed a research made in 2011 to answer how youth build Basque identity by Facebook. During this research in addition to answer the influence that online social networks have in social practices and in the construction of the national identity, the sense of community and the question required for the sociological analysis of the Basque identity will be questioned.

Keywords: *Sociology; (Basque) identity; online social networks; Digital Ethnography.*

* Eskerrik beronen eman nahiko nukekiko Uxoia Ardiaga Berotaranari ezortzean alizatu ita-
nagatik eta bide honetan emandako laguntza eta gogotsan gaitiagatik, bihotz-bihotzez, mila es-
ker. Eta beren bere lan eta eduki teorikoa aitoru behama dantat: lestu honetan zehar ordu eman-
dako ideiak nareak ere hartuta.

Eskerrik beronen ere Gogoa aurretikari artikulua onartu ita-nagatik, egindako ekarpeneng-
atik eta euren partentziagatik. Eta beharrezko, nola ez, eskerrik azko itarlatan parte hartzen ari za-
rden gaiti (elkarretokotatu, aditu eta artituel).

Nola egin?

1. Dokumentua aztertu;
2. Ideia garrantzitsuenak atera;
3. Gordeko diren kontzeptuak hautatu; eta

4. Kontzeptu horiekin laburpena osatu, egitura, estilo eta tamaina egokian.

Testu zientifikoen laburpenak jaso behar ditu:

- Lanaren helburua;
- Metodologia;
- Lortutako emaitzak; eta
- Ondorioak.

Estiloa

- Argia eta zehatza, errepikapenak eta anbiguotasunik gabe.
- Lehenengo esaldian ideia nagusia jasoko da, titulua errepikatu gabe.
- Esaldi motzak.
- Dokumentuaren terminologia erabiliz.

Zertarako balio du laburpenak?

- Bitartekaria da, baita dokumentuaren aurrerapena.
- Informazioa bahetzeko erabiltzen da.
- Hizkuntza-mugak gainditzeko balio du, ingelesez hedatzen dira askotan.
- Indexaziorako interesgarria da.
- Bilatzaileetan eragina du.

Laburpen-mota:

- **Indikatiboa**: paragrafo batean ideia orokorrak jasotzen ditu.
- **Informatiboa**: luzeagoa da, eta informazio kuantitatibo edota kualitatiboa jaso dezake.

Beste batzuk:

- *Erauzkina*: dokumentu zatiek osatuta.
- *Laburpen kritikoa*: laburpengilearen iritzia jasotzen du (literatur edota zine aldizkarietan adibidez).

Googlerako 150 hitzeko deskripzioak, luzeagoak mozten baititu.

PRENTSA

Gaur egun, ez dira egiten prentsako laburpenak (erakunde eta enpresa gutxitan salbu).

ARGAZKIAK

- Titulua eta, batzuetan, laburpena.
- Helburua:
 - Identifikatu

- Testuingurua eskaini
- . Argazkilariak jartzen ditu jatorriaren datuak.
- Enpresa handietan, dokumentalistak osatun eta normalizatzen ditu datuak, berreskurapenari begira eta bilduma kontuan hartuta

TELEBISTAKO ALBISTEAK

- Titulua
- Laburpena
- Minutaia (irudien deskripzioa)
- *Eskaletak* ere gorde daitezke.

Albiste baten titulua, laburpena eta minutaia

Ejemplo: Noticia del TELEBERRI

Título: Irán

Nº escaleta: 60

Sección: Internacional

Fecha: 26/10/200

Duración: 1' 30"

Reportero: ALTUNA Xabier

Título: Terremoto de la escala 6 en el sur de Irán.

Resumen: El seismo de 6,4 grados en la escala de Richter se produjo en la misma provincia en donde un hecho similar causó cerca de 30.000 víctimas en diciembre de 2005. Esten es el peor terremoto registrado en Irán.

Minutaje: HOTKAN (IRAN), HOY DP PUEBLO DESTRUIDO POR EL TERREMOTO. DP EQUIPO DE RESCATE SACANDO GENTE DE ENTRE LOS ESCOMBROS. PG MIEMBROS DE LA MEDIA LUNA ROJA EN EL LUGAR. DP MINISTRO DE INTERIOR IRANI VISITANDO LA ZONA. DP VECINOS LLORANDO. PM HOMBRE LLORANDO MIENTRAS ES ENTREVISTAD

Temas: TERREMOTOS, CAMPAÑA DE AYUDA, RESCATE
Lugares: IRAN
Personas: AHMADINEYAD MAHMUD : PTE IRAN

CP	ASSET_ID	PLAN_ID	ASSET_NAME
CE1	IRAN
CE2	IRAN
CE3	IRAN
CE4	IRAN
CE5	IRAN
CE6	IRAN
CE7	IRAN
CE8	IRAN
CE9	IRAN
CE10	IRAN
CE11	IRAN
CE12	IRAN
CE13	IRAN
CE14	IRAN
CE15	IRAN
CE16	IRAN
CE17	IRAN
CE18	IRAN
CE19	IRAN
CE20	IRAN
CE21	IRAN
CE22	IRAN
CE23	IRAN
CE24	IRAN
CE25	IRAN
CE26	IRAN
CE27	IRAN
CE28	IRAN
CE29	IRAN
CE30	IRAN
CE31	IRAN
CE32	IRAN
CE33	IRAN
CE34	IRAN
CE35	IRAN
CE36	IRAN
CE37	IRAN
CE38	IRAN
CE39	IRAN
CE40	IRAN
CE41	IRAN
CE42	IRAN
CE43	IRAN
CE44	IRAN
CE45	IRAN
CE46	IRAN
CE47	IRAN
CE48	IRAN
CE49	IRAN
CE50	IRAN
CE51	IRAN
CE52	IRAN
CE53	IRAN
CE54	IRAN
CE55	IRAN
CE56	IRAN
CE57	IRAN
CE58	IRAN
CE59	IRAN
CE60	IRAN

TELEBISTA SAIOAK

- Titulua
- Laburpena
- Minutaia, saioaren arabera egiten da:
 - Erreportaia: irudien deskripzioa.
 - Magazine: parte hartzaileen datuak, gaiak, interpreteak, abestiak,...

FIKZIOA ETA ZINEA

- Historiaren laburpena osatzen da (sinopsia).

IRRATIKO ALBISTEAK

- Ahots mozketak gordetzen dira, eta hauen:
- Titulua
- Laburpena
- Transkripzioa

Titulua, laburpena eta transkripzioa

Telefonoaren ordez izara zuriak

Hizlaria(k): [Agirre Unanue, Pedro](#); [Agirre Unanue, Santiago](#)
Herria: [Azpeitia \(Gipuzkoa\)](#)
Elkarrizketaile(k): Otegi, Aitziber
Data: 2010eko Urtren 25a
Iraupena: 0:01:35
Erref: [AZP-034/033](#)

Oraindik ezin da online kontsultatu pasarte hau. Behar baduzu, [jarri gurekin harremanetan](#) edo etorri gure biltegira.

Laburpena: Lehen telefonorik ez zenean, izara zuria zabaltzen zuten zuhaitzean, urrutitik jakin zezaten enkarguren bat bazegoela.

Gaia(k):

← [Herria, azpiegitura](#) > [Berrikuntzak](#) > [Aparatuak, objektuak](#)

- Ordun telefonoik ez zan izango, ta nola moldatzen zifaten? Hemen atzerrekan ez zan telefono bat?
- Oso erreza izeten zan: layeako o zeozer enkargu baldin bagenduken, holako gure arrebakin te, hor aurrian sagarran ondun izarie ipini.
- Izara zuria?
- Ta ordun ya bagifekigun "ba, badek hor zeozer, o hori in ber diat, o hure jetsi", o zea, sisternie horixe.
- Gure amak hori zea hori neska hori [...] hori izugarri behetotzat hartu zuen, eta hamen zein zan? Ez zait akordatuko oain. Behirik behin gaixotu o zeoze ein zeuen amai, gure etxeke zeien, eskola hamendik juten zan, eta eskolatik etorri gea ta ama kejauta o zerien ta, "jungo ez bahaiz gaur zera etxea"...
- Ta nik ezer pasauta ez nengola. ta ordun hara amena jun ber.
- Eta nei esan zian izerie hortxe zioik eta eraman ta han Txaaki esaten qenun, punte hartan

Pedro Agirre Unanue
([Azpeitia \(Gipuzkoa\)](#), 1.938)

Aratz Erreka auzoko Aratz baserrian jaio zen 1938an. Aita Aratz baserrikoa bertakoa eta ama Igaratekoa zituen. Eskolan Aratz Errekan bertan ibili zen 12 urterekin hasita. Baserriko bizimodua ezagutu izan du beti eta basoko lanean ere aritu zen 18 urtera arte. Sagardogintza gertutik ezagutu zuen auzoko dolare bakarra beraiek baitzuten etxean. 18 urtebik atzera etxebik kanpo zenbait lantegitan aritu zen lanean, Azpeitiko Urkizu tornu lantegian, Azkoitiko Retimac-en artezgailuak ("rectificadora") egiten eta Azpeitiko Zubiola Kooperatiban. Elkarrizketa sasoiari ere Aratzen bertan bizi zen.

Santiago Agirre Unanue
([Azpeitia \(Gipuzkoa\)](#), 1.926)

IRRATI SAIOAK

- Titulua
- Laburpena
- *Magazine* formatuan: parte hartzaileen datuak, gaiak...

Sailkapena

1. Dokumentazio sailkapena eta idexazioa

Helburua: informazio-bilaketak ahalbidetzea da.

Dokumentuak eskuratzeko sarrerak dira.

Lengoaia dokumentalak / Lengoaia naturala

2. Lengoaia Dokumentalak

Lengoaia artifizialak dira, terminoz eta termino horien arteko harremanez osatuak.

Sistema dokumental batean dokumentuek dituzten kontzeptuak eta erabiltzaileen eskaerak egituratzea da helburua.

1. Hierarkikoak:

dokumentuen **sailkapena**

1. Asoziatiboak:

dokumentuen **indexazioa**

SAILKAPENAK

- **Taxonomia** (grezieratik *ταξις*, *taxis*, "ordena", i νομος, *nomos*, "arau" edo "erregela") [sailkatzeko zientzia](#) eta jarduera da.
- Mendekotasun-logika segitzen dute, orokorretik abiatuta, eta zuhaitzen itxura dute.
- Kodeak erabiltzen dituzte sarri.
- Biblioteketan liburuak eta aldizkariak *fisikoki kokatzeko* erabiltzen dira: Kazetaritzakoak, Ekonomiakoak Historiakoak...
- Webguneetan *edukiak antolatzeko* erabiltzen dira.
- *Sekzioen* arabera egiten da albisteen antolaketa: *politika, ekonomia, gizarte, kultura, kirola...*
- Sailkapen desberdinak: geografikoak, kronologikoak, entziklopedikoak (gai guztiak), bereziak

Sailkapen Hamartar Unibertsala

- XX. mendearen hasieran sortu zuten Paul Otlet-ek eta Henri Lafontaine-k. Dewey sailkapenean oinarrituta dago.
- Sailkapen entziklopedikoa da (gai guztiak).
- Europako [liburutegietan](#) erabiltzen da (AEBetan, Dewey sailkapena).

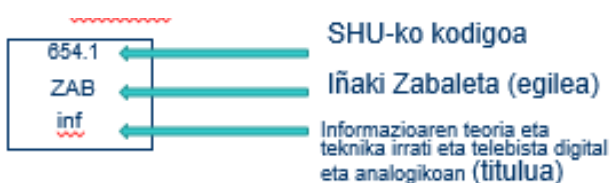
SHUren oinarritzko elementuak hauek dira: 1) zenbaki nagusiak; 2) zenbaki laguntzaileak (erkideak eta bereziak); eta 3) zeinuak (sailkatzeko balio dutenak eta ez dutenak, eta zeinu tipografikoak). Zenbaki nagusiak zenbaki orokorrak dira, eta gizakiaren jakintza adierazteko erabiltzen dira. Oinarritzko taula 9 zenbakiz osatuta dago gaur egun:

0	Orotarikoak.
1	Filosofia.
2	Erljioa. Teologia.
3	Gizarte-zientziak. Estatistika. Politika. Ekonomia. Zuzenbidea. Administrazioa. Babes Soziala. Aseguruak. Hezkuntza. Etnologia.
4	(Libre geratu zen 1962an, Hizkuntzalaritzari eta Filologiari, Literaturaren ondoan jarrita, 8 zenbakia eman zitzaientean).
5	Zientzia Hutsak, Zehatzak eta Naturakoak.
6	Zientzia Aplikatuak, Medikuntza eta Teknikak.
7	Artea. Arte Industrialak. Argazkigintza. Musika. Jokoak. Kirolak.
8	Hizkuntzalaritza. Filologia. Literatura. Literatur kritika.
9	Arkeologia. Historiaurrea. Geografia. Biografia. Genealogia. Historia.

Egitura horren barruan sartzen dira kontzeptuak; hauek gero eta zehatzagoak dira ondoren egiten diren zatiketen ondorioz, eta, horrenbestez, gero eta kode luzeagoak osatzen dira. Adib.:

- 3 - Gizarte Zientziak. Estatistika. Politika. Ekonomia. Zuzenbidea. Administrazioa. Babes Soziala. Aseguruak. Hezkuntza. Etnologia.
- 33 - Ekonomia politikoa. Ekonomia.
- 331 - Lana.
- 331.2 - Diru-sariak. Ordainak.
- 331.22 - Soldata-motak. Soldata-sistemak. Soldaten gehigarriak.
- 331.226 - Familien plusak.

Liburu eta aldizkariak fisikoki apaletan kokatzeko erabiltzen da, horretarako **signatura** osatuz:

Sailkapen bereziak ere daude, neurrira sortutakoak direnak.

6. INDEXAZIOA

Indexazio automatikoa, indexazio soziala, terminologiak eta thesaurusak

INDEXAZIOA

Indexazio automatikoa, indexazio soziala, terminologiak eta thesaurusak

INDEXAZIO AUTOMATIKOA

Dokumentuaren hitz guztiak izango dira indizeak.

Programa informatikoen ekintza da.

Adibidez, prentsa datu-baseak edota Google.

INDEXAZIOA LENGOAIA NATURALEAN

Indexatzeko hitzak **lengoaia naturaletik** hartzen dira, inongo mugarik gabe (*gako-hitzak, keywords, tags...*).

Adibidez, aldizkarietako artikuluetan egileak ezartzen dituenak.

**** Folksonomia:** Software sozialetan egiten den indexazio kolaboratzailea, etiketen bitartez (Diigo, Flickr...).

- Estua: erabiltzaile bakoitzak bere edukiak baino ez ditu etiketatzen.

- Zabala: erabiltzaile guztiak dute etiketak gehitzeko aukera.

Folksonomia ikusteko **etiketen lainoa**; tamainak zenbat erabiltzen den adierazten du.

amplificador operacional ampox **apple** arte bamboli biamp blog
blogosfera blogrollin blogg brasil celular cinema
comportamento concordeu criatividade de guerrilha crime
cultura culture design **dicas** dock economizar eletrônicos
eletroeletrônicos empresa enel eon esportivos eva europa
faculdade features **federal** fepes flexfox ford gadget gadgets
game games **geral** **google** guerrilha habeas hardware
humor india indústria informática **internet**
inutilidades kultur 2.0 lóki mau literatura marketing
meibbit mercado microsoft movies mundo musik méxico
médias alternativas mídias externas música negócios
nerdstuff **noticias** noticias do mercado pedido PEMEX penal
piadas playstation populares programação propaganda crítica
publicidade reblog relacionamentos second life seo sites
sociedade sociologia software supremo **tecnologia**
tribunal unox vara **videos** volkswagen web web 2.0 web2.0
win youtube

Egun, katalogoetan ere

INDEXAZIOA LENGOAIA DOKUMENTALETAN

Indexazio hitzak **termino normalizatu**en zerrenda batetik hautatzen dira.

Helburua:

- informazio bilaketak erraztea;
- indexazioan sakabanaketa saihestea; eta
- bilaketetan zaratara (zaborra) eta isiltasuna (bilaketen porrota) ekiditea.

Termino normalizatu

- 1.- Autoritateak
- 2.- Gai sarrerak
- 3.- Thesaurusak

Autoritatea

- **Izen propioen normalizazioa** bilatzen dute, bai liburutegietan bai dokumentazio-zerbitzuetan.

Autoritatea, egilearen forma hobetsia EHUko katalogoan

Egilearen izena liburuan

Egilea **TxepeTx.**
Izenburua **Lengua y pueblo / José Ma Sánchez Carrión.**
Argitalpena Elkar, Donostia : 1980.

Aleak	Kokapena	Call No.	Egoera	Material mota	Ohar Publikoa
* Bbc - Alumnos		809.169:316 TXE	AVAILABLE	---	
* Bbc - Investigación		800:316	AVAILABLE	---	
* Bbc - Investigación		809.169:316 TXE	AVAILABLE	---	
* Sbc - Investigación		316.73(=916.9)	AVAILABLE	---	
* Vbc Depósito 4		C-4475	AVAILABLE	---	Bis
* Vbc Depósito 4		C-4465	AVAILABLE	---	

Descrípapena 118 p., [13] p. de lám. ; 25 cm
Gaia **Sociolingüística.**
Lingüística antropológica.
ISBN 8485485211

 Book

 Link iraunkorra

9.- Gai-sarrerak

- Liburutegietan erabiltzen dira, liburu gaia indexatzeko.
 - Azaleko idexazioa, liburu bakoitzari sarrera bat edota bakan batzuk.
 - Fitxetan deskribapen bibliografikoaren ondoan agertzen dira.

10.- Gai-sarrerak

- Azpigaiak: *Telebista-ekoizpena*
- Topografikoak: *Komunikabideak-Italia*

- Kronologikoak: *Espainia-Historia-Bigarren Karlistaldia, 1872-1876*
- Formakoak: *-Argazkiak*

Gai-sarrerak

Bilatzailea (Google)

The screenshot shows the website **Sustatu.com** with the tagline "Interneteko albistegia". At the top right, there is a search bar labeled "Google Custom Search" with a "Bilatu" button. Below the header, there are navigation links: "Sarrera", "Artxiboa", "Harpidetu", and "Zeuk idatzi". A secondary navigation bar includes links like "IEB2011", "Euskalterm", "Office euskaraz", "Udalen zorra", "EITB Txio", "Donostia kosmopolita", and "Jaiak 2011".

The main content area features several articles and advertisements:

- Article 1:** "Klima eta gogo aldartea: Euria ari du eta zer?" with a sub-link "Eguraldia".
- Advertisement:** "guraso.com" with the label "Publizitatea".
- Article 2:** "Plone softwarearen erabilpen kasuak, dibulgazio jardunaldia" with a sub-link "Enpresa".
- Advertisement:** "Eusko Jaurlaritzak eta Euskararen Erakunde Publikoak" with the label "Publizitatea".
- Section:** "azken erantzunak" containing two entries from "albistea" with sub-links "Ez dut nahi Espainiaren parte izaten segi, eskerrik asko" and "Re: Ez dut nahi Espainiaren parte izaten segi, eskerrik asko".

THESAURUSAK

Ospetsuenak:

Unesco Erovoc euskaraz ELGA macrothesaurus Unbis (NB)

Indizeek *deskriptore* dute izena

- ▶ Normalizatuak:
 - Kontzeptuak
 - Hitz bat edota hitz multzoak (baina ahal den gutxien)
 - Deklinatu gabeko izenak
 - Forma ezagunenak...

Eurovoc Thesaurusa

- ▶ Europar Batasuneko **21 hizkuntza** ofizialetan dago.
- ▶ 21 gai-eremu
- ▶ 127 mikrothesaurus
- ▶ 6645 deskribatzaile, tartean 519 top term

- ▶ elkarrekiko 6669 erlazio hierarkiko
- ▶ elkarrekiko 3636 erlazio asoziatibo

DESKRIPTOREEN ARTEKO HARREMANAK

Baliokidetasuna, sinonimo linguistikoak edo dokumentalak: ikus /ordezkatua

USE / UF *used for*

Hierarkia: termino zehatza / termino orokorra

NT *narrow term* / BT *broader term*

Hurbiltasuna: termino hurbila

RT *related term*

Erabilera-oharrak: SN *scope note*

2. Hierarkia

» urrutiko salmenta (4673)

▶ TRUKE EKONOMIKOAK ETA MERKATARITZAKOAK (20)

▶ MT merkaturatzea (2031)

» UF

- » postazko salmenta
- » teleroketa
- » urrutitik negoziatutako kontratua

» BT1 salmenta

» BT2 merkataritzako egintza

» NT1 merkataritza elektronikoa

» NT2 sinadura elektronikoa

← Termino orokorragoak

← Termino zehatzagoak

3. Hurbiltasuna

» sinadura elektronikoa (6370)

▶ TRUKE EKONOMIKOAK ETA MERKATARITZAKOAK (20)

▶ SN Beste datu elektronikoa batzuei erantsita dauden edo haiekin lotura logikoa duten datu elektronikoen, egiaztatzen direnak.

▶ MT merkaturatzea (2031)

» BT1 merkataritza elektronikoa

» BT2 urrutiko salmenta

» BT3 salmenta

» BT4 merkataritzako egintza

» RT

» datuen babesak (3236)

» froga (1221)

Termino hurbilak

Internet

Gaur egun, **Internet** informazioaren plataforma nagusia bilakatu da, *informazioa ekoiztu, zabaldu eta partekatzeko*.

1. Kontzeptua

Mundu osoan zabaldua dagoen sareen sare erraldoi bat da, TCP/IP protokoloak erabiliz, milioika ordenagailu elkar konektatzen dituen

World Wide Web Interneteko alde ezagunena da, baina ez da bakarra, fitxategien transferentzia (FTP, P2P), posta elektronikoa (e-posta), elkarrizketak (txat), bat-bateko mezularitza, sareko jokoak... ere baditugu.

Internet informazioaren autopista da, horregatik, ez da nahikoa egotea, nola dagoen eta nola bilatzen dugun baldintzatuko dute aurkituko

Sareak bi alde ditu: *agerikoa* eta *ikusezina*.

Internet ikusezina, sarean egon arren, ikusgarritasun ezagatik ezkutuan geratzen dena da. Bilaketa-tresnetako emaitzetan (**Google-n**) ez dena azaltzen, alegia.

Baina, zergatik ez da agertzen bilatzaileetan azken informazio hori?

Informazioa datuz osatutako tauletan egituratzen da, eta galdera (*query*) bidez kaleratzen da, formularioetan bilaketa zehatzak eginez.

Beraz, interesgarria suerta daitekeen hainbat informazio, ez dugu zuzenean jasoko.

2. Tendentziak

Infoxikazioa: Hartzen dugun informazio kopurua hainbestekoa da, etengabeko datu jariora itogarria suertatu daitekeela. Informazio larregik intoxikatu egiten gaitu, infoxikazioa sortuz (*gehiegizko informazioaren intoxikazioa*).

Infozaborra: sarean metatu diren inork nahi ez duen publizitatea eta errepikatutako informazioak, bilatzaileen lan eraginkorra oztopatzen dutena.

Analfabetismo teknologikoa: Teknologien hedapena azkarra izan da, hala ere, *guztiok ez gara* teknologia berriak ulertu eta modu eraginkorrean erabiltzeko *gai*.

Eten digitala. Erabiltzaile eta erabiltzaile ez direnen arteko hutsunea.

Pasibotasuna: Teknologiekin ohituta dauden erabiltzaileen artean partaide pasiboak nagusi dira (lurker-ak), informazioa eskuratzen dute, aldez ez dute informazio-edukirik sortzen.

Itzal digitala: artxiboetan, zerrendetan, buletin ofizialetan, web nabigazio historietan, posta bidalketetan gordeta daude gure datuak. Guk horietako heren bat sortzen dugu, beste biak gure kontrolpetik kanpo daude. Gure itzala dira, itzal digitala. *Irudikatzen gaituzte, baina ez gara gu*.

Pazientzia gutxiko nabigazioa. Ikerketen arabera, gehien jota 10 segundo ematen ditugu web-orri baten informazioa bilatzen, eta Googleko erabiltzaileen %3a pasatzen da soilik bilaketa emaitzetako bigarren orrialdera. Informazio zuzena eta zehatza aurkitu nahi dugu *begirada bakar bat* emanaz.

3. Dokumentu Digitalak

Dokumentu digitalak aplikazio informatikoen bidez formatu digitalean sortutakoak dira.

Digitalizatutako dokumentuak eskaner edo antzeko erremintak erabiliz. Testuen kasuan emaitza irudi edota testu bat izan daiteke ([OCR](#)-ak erabiliz).

Ezaugarriak

- Elektronikoak dira: [zenbaki-sistema bitarrear](#) kodifikatuak daude
- Prozesagarriak
- Grabagarriak
- Berrerabilgarriak
- Esportagarriak
- Eguneragarriak
- Berreskuragarriak
- Bikoiztu daitezke
- ***Bitartekari teknologikoa eskatzen dute.
- ***Formatu eta euskarrien menpe daude, eta hauek ahulak eta aldakorrak dira.

Formatua

- **Testu dokumentuak:** esaterako word dokumentuak (.doc, .txt, .rtf hedapenak dituztenak.)
- **Bistaratze dokumentuak:** ikusteko edo inprimatzeko artxiboak, esaterako pdf formatukoak.
- **Inkrustatuak** (kapsulatuak): formatu desberdinetako artxiboak gordetzen dituzten fitxategiak ([openDoc](#), [OLE](#)).
- **Egituratuak:** programazio lengoaietan garatutako dokumentuak ([html](#), [xml](#), [xhtml](#), [css](#)). Dokumentuak egituratuta daude eta hipertestua lantzen dutela.
[Hipertestua](#) testu mota bat da estekez hornitua, zerikusia duten testuak lotzeko, erabiltzaileari batetik bestera ibiltzeko aukera emanaz.
- **Irudi dokumentuak:** artxibo grafikoak, esaterako argazkiak. ([gif](#), [jpeg](#), [tiff](#))
- **Audio dokumentuak:** soinuak artxiboak, esaterako [mp3](#)etako artxiboak.
- **Bideo dokumentuak:** mugimenduan dagoen irudizko dokumentuak. ([wmv](#), [mpeg](#))
- **Multimediak:** irudi, soinu eta testu fitxategiak elkartzen dituzten artxiboak. ([flash](#), [java](#))

- **Konprimituak:** dokumentuak beste formatu batzuetan konprimitzen dituzten artxiboak ([zip](#), [rar](#))
- **Tridimentsionalak:** hiru dimentsiotan garatutako dokumentuak ([QTVR](#))
- **Zenbakizkoak:** matematika, estatistika edo zenbakietan oinarritutako dokumentuak ([excel](#), [spss](#))
- **Exekutagarriak:** aplikazio informatikoak.

4. Dokumentu Digitalen Biltegiak

Liburutegi digitalak: Zerbitzari batean kokatzen dira dokumentu digitalak, kontsulta publikoa ahalbidetzeko asmoz.

Gordailuak: Egileek biltegitan dituzte euren dokumentu digitalak, hauen kontserbazioa eta kontsulta bermatuz.

- Bertikalak (gai bakar baten ingurukoak), adib. [E-LIS](#)

(Dokumentazioari buruzkoak)

- Horizontalak (gai asko), adib. [ADDI](#) EHU-koa.

Datu-baseak: Antzekotasuna duten datu-bilduma dira, datu-base programa informatikoekin kudeatuta.

Esaterako, [Inguma](#), [Badok](#) edo [GureGipuzkoa](#).

Web guneak: Interneten HTTP protokoloaren bitartez eskuragarri dagoen fitxategi eta web orrialde bildumak dira.

Tamaina aldetik oso desberdinak, eta informazioa eta zerbitzuak eskaintzen dituzte. Adib. <http://www.ehu.eus>

Blogak: Egileak (blogaria) mezuak egunkari edo bitakora moduan idatzi eta kronologikoki argitaratzen ditu. [Euskal blogosfera](#)

5. URL

Sareko baliabideen helbide elektronikoa identifikatu eta idazteko sistema da.

URL batek lau zati izaten ditu:

- Interneteko protokoloa: [http](#), [ftp](#), [telnet](#)...
- Zerbitzaria eta domeinuaren izena. Adibidez: www.profesionaldelainformacion.com
- Direktorioa edo artxiboaren izena.
- Dokumentuaren hedapena (formatua: .doc, .pdf, .jpeg)

- Googleko emaitzetan informazioa hautatzeko zerbitzaria oso inportantea da.

Lehen mailako domeinuak:

- Estatu-kodeak . Adibidez: .it, .co, .uk...
- Orokorrak:
 - Historikoak: Internetekin jaio ziren domeinu izenak dira, .com, .net, .org... Egun erabilera orokorreko bilakatu dira.
 - Ez babestuak. Adibidez: .biz [negozioetarako], .name [pertsontzat], edo .pro [profesionalentzat].
 - Babestuak: Komunitateak eskatzen du eta komunitatea da domeinuaren administrazioaren arduraduna: .museum [museoak], .aero [aeronautika], .cat [hizkuntza eta kultura katalana] edota .eus.

6. Nabigatzaileak

Milaka gunez osatuta dagoen sarean, behar ditugun datuak eskuratzeko bi tresna erabiliko ditugu: **nabigatzaileak** eta **bilatzaileak**.

Nabigatzaileak hipertestuaren bitartez Interneten sartu eta bertan mugitzeko ahalbidetzen dituzten aplikazioak dira.

Erabilienak: Internet Explorer, Firefox, Opera, Safari, Chrome...

Bilatzailea

- Internet automatikoki aztertzen duen sistema da.
- Webguneen helbideak batzen ditu datu-base batean
- Datuak bilatzeko aukera ematen du datu-basea kontsultatuz.

Funtzionamendua

- Internet automatikoki aztertzen duen sistema da.
- Webguneen helbideak batzen ditu datu-base batean
- Datuak bilatzeko aukera ematen du datu-basea kontsultatuz.
- Robotek noizbehinka miatuko dute sarea (ez uneoro).
- Informazioa eskatzen dugunean lehenengo memorian (katxean) gordetako kopia begiratuko du, erantzuna oso azkarra izaten ahalbidetuz.

Motak

- Orokorrak
- Espezifikoak
- Metabilatzaileak

Orokorrak

- Webguneak eta informazioa bilatzeko eguneroko tresnak.
- Dauden informazio guztiak ezin ditugu zuzenean eskuratu (Internet ikusezina, inf. pribatuak...).
- Handienak: Google, Bing, Ask.com, Yahoo...
- Euskaraz: Elebila eta Kaixo.

Espezifikoak

- Geografikoki mugatuak
- Enpresarako zuzenduak
- Osasuna
- Hezkuntza
- Albisteak
- Blogak
- Sare sozialak
- Pertsonak

- Mapak
- Galdera-erantzunak
- Prezioak
- ...

Metabilizatzaileak

- Ez daukate datu-base propioarik, bilatzaile anitzetara bideratzen dituzte bilaketak.

Adibidez, Metacrawler, Ixquick, Clusty, Excite, HotBot...

GOOGLE

Sergey Brinek eta Larry Pagek sortu zuten 1998an, Stanfordeko Unibertsitatean.

- Arrakasta:
 - Sinpletasuna;
 - Tamaina; eta
 - Eraitzen ordenamendu eraginkorra.

PageRack

- Ordenamendua egiteko erabiltzen den algoritmoa da: sekretua eta sarri aldatua.
- Saritzen ditu:
 - Ikusgaitasuna: esteka asko jasotzen dituzten webguneak;
 - Webgunea eraberritzea ...
 - Praktika desegokiak zigortzen ditu.
- Azken urteetan, emaitzak erabiltzaile bakoitzari egokituak (aurreko kontsultak kontuan hartuta...)
- Praktika honek eztabaida piztu du.

Google-n negozioa

publizitatea da /

gu gara.

Arazoak?

- Google (soilik) erabiltzen dugu informazioa bilatzeko.
- Pertsona gutxi doaz emaitzen 2. orrialdera.
- Pribatutasuna? gure datuak gordetzen dituzte.

Bilatzailea ardatza bada ere, beste zerbitzu eta tresna arrakastatsu batzuk sortu ditu:

- Google news
- Google books
- Google académico
- Google gmail
- Google docs
- Google maps
- Google translate
- Google calendar
- Blogger
- ...

<http://www.google.es/intl/en/about/products/>

<http://eu.wikipedia.org/wiki/Google>

INFORMAZIO BILAKETAK

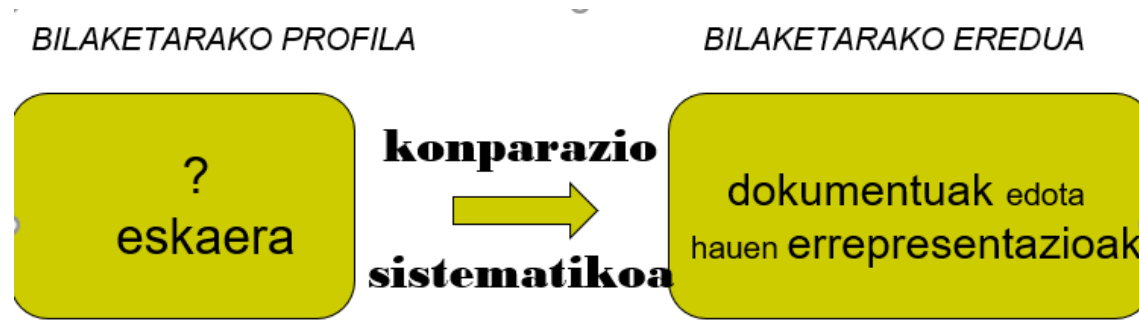
Planifikatua

- Zer nahi dugu:
 - testuak, irudiak, iritziak, albisteak, gidaliburuak, webguneak, artikulak ...
- Hizkuntza, data, formatua ...
- Gako-hitzak aukeratu:
 - bat, batzuk: sinonimoak, hitz zehatzagoak...

Nola bilatu

- Berdin da letra larria edota xehea idaztea.
- Azentu-markak eta dieresiak ez ditu kontuan hartzen.
- Bilaketak zehazteko hainbat sinbolo ditugu eta baita [bilaketa aurreratua](#) pantaila ere.
- Esaldia edota hitzen ordena zehatza: “ “
- Bolearrak: AND edo ezer ez, OR, - (ez)
- () AND eta OR konbinatzeko
- Tituluan: intitle:
- Helbidean: inurl:
- Webgune zehatz batean: site:
- Formatu zehatza: filetype:

Informazioaren berreskurapena (Information Retrieval)

2. Bilaketa prestatzeko

- Kontzeptuak identifikatu.
- Kontzeptu horiek garatu (sinonimoak, hitz zehatzagoak, orokorragoak, hurbilak...).
- Termino guztiak erlazionatu (Boole-ren funtzioak erabiliz AND, OR, NOT).

3. Emaitzaren balorazioa

***Egokitasuna, kontzeptu subjektiboa da.

1.- Doitasuna: erreuperatutako dokumentuen esanguratasuna (*zarata dokumentalik gabe*)

Doitasuna handitzeko bilaketa findu edota emaitzaren ordena egokia lortu!

Zarata dokumentala: informazioa bilatzerakoan dokumentu egokiak eta desegokiak jasotzea da. Terminoen polisemiaren edota konbinaketa faltsuen ondorioa da.

2.- Osotasuna, estaldura (*recall*): sisteman dauden dokumentu esanguratsuen artean zenbat itzuli diren (*isiltasun dokumentalik gabe*).

Estaldura zabaltzeko semantika erabili: sinonimoak, hitz zehatzagoak...!

Isiltasun dokumentala: informazioa bilatzerakoan egokiak diren dokumentu guztiak ez lortzeari deitzen zaio.

Indexazioan erabilitako terminoak bilaketan ez erabiltzeagatik sortzen da.

TRESNA LINGUISTIKOAK BILAKETAK HOBETZEKO

1.- Morfologia:

- hitza-lema, adibidez [ELEBILA](#) bilatzaile euskalduna.

2.- Sintaxia:

- Izen sintagmak bilatzen dituzte, dokumentuak multzokatzeko.

3.- Semantika:

- *Ontologiak* erabiltzen dituzte.

Adib. anbiguotasuna kentzeko, "baso"

bilaketa zabaltzeko, “jatetxe”, baina baita,
sagardotegi, erretegi...

Bilaketak hobetzeko gaur egungo ikerketak:

- Bilaketa eleanitzak.
- Erantzunak lortu, eta ez dokumentuak.

Bilaketa multimodala (dokumentu desberdinak ez bakarrik testuak

9. DATU BASEAK

Bibliografia

Agirreazaldeg, T. *Informaziorako dokumentazioaren oinarriak*. 2.ed. Bilbo: Udako Euskal Unibertsitatea, 2006. "4.2. Datu-baseen kudeasistemak" 130-136 or.

<http://ueu.org/download/liburua/InformaziorakoDoku.osoa.pdf>

Rodríguez Yunta, L. "Bases de datos documentales: estructura y uso". In Maldonado, A. (koord.). *La información especializada en Internet*. Madrid: CINDOC, 2001.

<<http://www.unav.es/dpp/documentacion/proteger/lryunta.pdf>>.

Definizioa

Datu-base bat datu-bilduma da, programa informatiko desberdinekin erabil daitekeena, ordenagailuan irakur daitekeen euskarri batean grabatua, eta erregistro deitzen diren unitate logikoetan artikulatua.

Datu-baseen kudeasistemak

- Datu- base erlazionalak: Datu-egiturak taulak dira, hau da, datu bakoitza ilara batean eta zutabe batean jarriko da.
- Datu-base dokumentalak: datuak gutxi egituraturik daude, eremu askoren luzera eta edukia ezin da aldeztatik jakin eta arazo linguistikoei aurre egin behar izaten diete.

Edukiari begira

1. Erreferentzien datu-baseak: metadatuak
2. Datu-base iturriak: metadatuak eta informazio osoa.

Datu-base iturriak

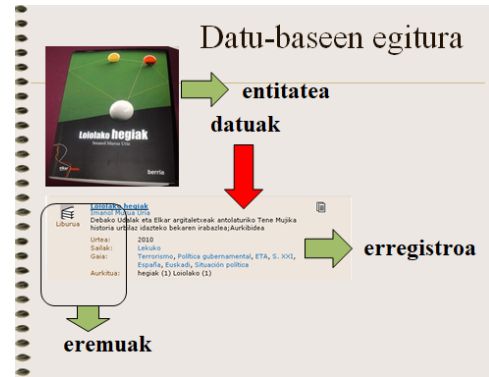
- Informazio osoa dute:
 - Zenbakiak (adib. datu estatistikoak)
 - Testuak
 - Irudiak
 - Multimediaiak

Beste sailkapen batzuk

- Eskuragarritasuna: publikoak (EHUko liburutegiko katalogoa) edo pribatuak (ETB).
- Banaketa: lokala (nire ordenagailuan), linean (Internet), editatua (DVD).
- Ekoi-zele: instituzionalak, komertzialak...
- Arlo tematikoa: ekonomia, zuzenbidea...

Datu-baseen egitura

- Entitateak: errealitatean dagoen zerbait
 - adibidez, liburu bat.
- Erregistroak: errealitate horri datu-basean dagokion fitxa.
- Eremuak: fitxaren atalak
 - adibidez, titulua, egilea, argitaletxea ...
- Datuak: entitateari buruzko informazioa fitxan
 - adibidez, Loiolako hegiak, Imanol Murua Uri...

10. Dokumentazio Informatiboaren Oinarriak

Disziplina

Dokumentazioa disziplina gisa. Hiru ikuspegi:

- Zientzia **instrumentala** eta laguntzailea.
- **Zientzia bat** (informazioa berreskuratzeko prozesuak ikertzen ditu).
- **Informatzeko modu** zehatz bat.

Sorrera

- XX. mendearen hasieran
- Dokumentu-ekoizpenaren hazkundeak eraginda.

Protagonistak

- Henri La Fontaine (1853-1943) eta Paul Otlet (1868-1944).
- 1895 *Nazioarteko Bibliografia Institutua* sortu zuten (1938tik Nazioarteko Dokumentazioaren Federazioa).

Mugarriak

- *Errepertorio Bibliografiko Unibertsala*, publikazio guztien kontrola bermatzeko.
- Dokumentua (edozein, liburu, aldizkari...)
- Nazioarteko lankidetzak
- Informazio zientifikoaren kontsumoaren eta ekoizpenaren ikertzeko beharra
- *Sailkapen Hamartar Unibertsala* (SHU), antolatzeko.
- *1934an Traité de Documentation*, lehengo eskuliburua.

Disziplinaren izenak

Dokumentazioa, Information Retrieval, Information Science, Informatika, Dokumentazio- eta informazio-zientziak...

Definizioa

Disziplina zientifikoa, zeinek informazio eta dokumentazio zientifikoaren egitura aztertzen duen, baita haien legeak, teoria, historia, metodologia eta antolakuntza ere. (FID)

Dokumentazioaren zeregina

- Dokumentuen informazioaren irudikatzea, gordetzea, berreskuratzea eta hedatzea ikertzen du.
- Informazio-iturriak ustiatzeko sistemak eratzen eta garatzen ditu, ezagutza horiek erabiltzaile-talde baten edo gizarte osoaren esku jartzeko.

Garapena

- Zientifikoa
- Ekonomikoa, jarduera sektore bat: erakunde zehatzen beharrak, informazioaren kudeaketan eraginkortasuna lortzea da helburua

Lanbidea

- Espezialitate eta ikerketa-arlo desberdinak
- Lantokiak

Dokumentazio-zerbitzuak

Bibliotekak

Artxiboak

Dokumentazio informatiboa

- Komunikazio-zientzietan
- Komunikazio-enpresetan

DOKUMENTUA

Definizioa: Euskarri iraunkorren erantsita dagoen edozein mezu –ikonikoa edo sinbolikoa- helburu informatiboarekin erabilia.

- Informazioa / Komunikazioa
- Iraunkortasuna :
 - Eskurapen diakronikoa
 - Antolakuntza

Dokumentazio-sistemak

Informazioaren profesionalak

- Komunikatzaileak, kazetariak...
- Dokumentalistak, liburuzainak, artxibozainak...

...

- Izendapen berriak: *content curator*...

"A Content Curator is someone who continually finds, groups, organizes and shares the best and most relevant content on a specific issue online." - Rohit Bhargava

Egiturak

- Artxiboak
 - Zaharrenak: Mesopotamian.
 - Erakunde (instituzio, administrazio, enpresa ...) bati lotuak dira, eta erakunde horren *jardueraren erregistroa* gordetzea dute helburu.
 - Dokumentu bakarrak izaten dira (ez argitaratuak).
 - Artxiboak antolatzeko: bi printzipio
 - Jatorriaren arabera gordetzen dituzte dokumentuak, dagozkien espedienteetan eta hauek serieetan.
 - Saillkapen taulak irudikatzen du erakundearen egitura.
 - Iraupen legala (eta, gero, beharbada, historikoa).

3.2 ESQUEMA DEL CUADRO DE CLASIFICACIÓN

1.00 GOBIERNO	<i>Seguridad Ciudadana</i>
1.01 Concejo / Ayuntamiento	<i>Bomberos</i>
1.02 Alcalde	<i>Milicias Urbanas</i>
1.03 Comisiones de Gobierno	<i>Policia Local</i>
1.04 Comisiones Informativas y Especiales	<i>Protección Civil</i>
2.00 ADMINISTRACIÓN	3.06 Sanidad
2.01 Secretaria	<i>Sanidad</i>
2.02 Registro General	<i>Centros Sanitarios</i>
2.03 Patrimonio	<i>Cementerio</i>
2.04 Personal	<i>Aguas y Alcantarillado</i>
	<i>Limpieza Publica</i>
	3.07 Beneficencia y Asistencia Social
	<i>Centros Sociales</i>

- Administratiboak
- Bitartekoak
- Historikoak: dokumentuek 50 urte baino gehiago.
- Kalitate agiriek, enpresetan, edota administrazio elektronikoak dokumentuen kudeaketa profesionala eskatzen dute, sortzen diren momentutik, formatu digitalean.
- Bibliotekak
 - Oso antzinakoak dira (Mesopotamian, Egipton eta Grezian). Izena grezieratik dator (liburu eta tokia).
 - Oinarrizko azpiegitura bilakatu dira herrialde garatuetan.
 - Helburua: jakintza jasotzea, gordetzea eta transmititzea.
 - Oinarrizko kontzeptuak:
 - Bilduma (dokumentu hautatuak)
 - Antolakuntza (ordenamendua, katalogoa)
 - Zerbitzuak ...
 - Zentro multimedia bilakatu dira.
 - Zerbitzu anitzak:
 - Ekimen kulturalak (irakurketa klubak, hitzaldiak, ipuinak, *bookcrossing*...)
 - Formazioa (ikastaroak...)
 - Azpiegiturak (ordenagailuak, *e-readers*-ak...)
 - Bilduma fisikoa eta birtuala
 - Motak:
 - Nazionalak

- Herrialde batek argitaratu duen osoa jasotzen du (liburuak, aldizkariak, diskoak, DVD-ak...), lege gordailuaren bidez.
- Bibliografia nazionala osatzen du.
- Herrialdeari buruz (edota bere hizkuntzan) publikatzen dena jaso dezake.
- Dohaintzak jaso eta dokumentu historikoak erosten ditu.
- Edukiak bildu, gorde, kontserbatu eta eskuragai jartzen ditu.
- Aitzindaria da; aholkuak, arauak eta aginduak plazaratzen ditu.
- BNE: Erregeak fundatu zuen 1711an. 1836an gaur egungo izena hartu zuen.
- Kataluniako liburutegi nazionala 1907an sortu zuten, eta geroztik kultura kataluniarraren motorra da. www.bnc.cat/
- Andaluzian (1994), Aragoian(1990), Errioxan(1988), Extremaduran (1995), Gaztela eta Leonen (1989), Kantabrian (1999), Madrilen(1989)...
- Biblioteka Nazionala Euskal Herrian:
 - 11/2007ko Legea, Euskadiko Liburutegikoa, bete gabe dago.
 - [Koldo Mitxelena](#) izango zela esan zuten.
 - Nafarroan, [Nafarroako Liburutegia](#) 2002an
- Publikoak,
- Unibertsitatekoak,
- Espezializatuak,
- Digitalak,
- Hibridoak...

Dokumentazio zerbitzuak

Dokumentazio-zerbitzuan egiten den lan bilduma PROZESU DOKUMENTALA da

- Gai espezializatuak.
- Erabiltzaile talde zehatzak.
- EHU-ko liburutegian *Dokumentazio zerbitzua* kanpoko ondare eta baliabideetara hurbiltzeko. Baita, datu-baseak kontsultatzeko gunea ere.

Prozesu dokumentala

- Sarrerako funtzioak

- Zerbitzuari interesatzen zaizkion dokumentuak zehaztea eta jasotzea:
dokumentuak hautatu, eskuratu eta erregistratu.
- Tratamendurako funtzioak
 - Bi helburu: dokumentuak ordenatu eta dokumentuak eta horien informazioa agertarazi.
 - Egiten diren lanak:
 - *deskribapen bibliografikoa*
 - *edukiaren analisia: laburpena, sailkapena eta indexazioa*
 - *ordenamendua eta gordeketa*
- Irteerako funtzioak
 - Dokumentazio-zerbitzuek dituzten baliabideen ustiapena da
 - *eskaerei erantzuna eman*
 - *dokumentuak zabaldu*
- Arreta funtzioak
 - Prozesu osoa kudeatzen eta planifikazioa bideratzen dutenak dira.

Dokumentazioa Komunikabideetan

Bi helburu:

- Komunikabidearen ekoizpena gorde eta kudeatu modu eraginkorrean.
- Informazioa aberasteko eta hobetzeko behar den kanpoko informazioa eskaini.

Dokumentazioa Publizitate Agentzietan

- Dokumentazio zerbitzu gutxi daude.
- Sarritan, behar dituzten datu eta txostenak kanpoko enpresei erosten dizkiete.
- Behar duten informazioa:
 - Audientzia
 - Produktua
 - Lehiakideak
 - Beste kanpaina batzuen datuak
 - Publizitatearen inbertsioak (iragarleak eta agentziak, komunikabideak)

Agentziak egin dituen kanpainak analizatu eta gorde behar ditu, etorkizunean, informazio horiek erabilgarriak izan daitezen.

13. PRENTSAKO INFORMAZIOA

- Direktorioak
- Egunkariak erosteko plataformak
- Prentsa datu-baseak. Ereduak:
 1. Ostalariak.
 2. Komunikabideak.
 3. Bilduma historikoak.
 4. Batzaileak.
 5. Informazioen segimendua.

Direktorioen hainbat adibide: Kiosko, Online Newspapers ,Pressnet, El quiosc ,Gida. Irekia , Agenda de la comunicación

Egunkaria erosteko plataformak

- Kiosko y Más (Prisa, Vocento eta Zeta), NewspaperDirect plataforman.
- Orbyt: El Mundo.
- Presst: Gara, Noticias Taldekoak, Deia eta Berria. Issuu, teknologia erabiliz.

Prentsa datu-baseak

Eskaintzen dituzte:

- Kontsultak eta bilaketak egunkari batean edota batzuetan.
- Alertak eta albisten segimendua.

bilaketa (search)

kontsulta (browsing)

The image shows a screenshot of the website diariavasco.com. At the top, there is a navigation menu with categories like 'Portada', 'Gipuzkoa', 'Deportes', 'Economía', 'Más Actualidad', 'Series y TV', 'Ocio', 'Participa', 'Blogs', 'Servicios', and 'Numeroteca'. Below the menu is a search bar with the text 'BUSCADOR y ARCHIVO' and a 'BUSCAR' button. A green arrow points to the search bar. Below the search bar is a calendar for the year 2012, with the months 'Enero', 'Febrero', and 'Marzo' visible. A blue arrow points to the calendar. The website also features various advertisements and links to other services like 'pisos.com', 'infoempleo', and 'AUTOCASION'.

Alertak:

- Hitz bat edo batzuk jarri eta, etorkizunean, hitz horiek izango dituzten albisteak gure posta elektronikoan eskuratuko ditugu.

+TU Búsqueda Imágenes Vídeos Maps Noticias Shopping Gr

Google **Alertas**

Consulta de búsqueda:

Tipo de resultado:

Frecuencia:

Cantidad:

Su dirección de correo electrónico:

CREAR ALERTA

Administrar sus alertas

Prentsa datu-baseak; Ereduak

1. Ostalariak.
2. Komunikabideak.
3. Bilduma historikoak
4. Batzaileak.
5. Informazioen segimendua

Ostalariak (host, banaketa enpresak): Enpresa hauek komunikabide askoren informazioak bildu, datu-baseak osatu eta komertzializatu egiten dituzte:

- Lexis Nexis (AEB),
 1. Factiva (Reuter)

Factiva.com <http://www.dowjones.com/factiva/>

- Enpresei buruzko informazioa.
- Nazioarteko egunkari eta aldizkari ospetsuak.
- Harpidetza eskatzen du.

2. Mynews, (EHUko hemerotekan)

MyNews <http://mynews.es/>

- Ostalari espainiarra, 1995an sortua. Gaur egun, La Información (Diario de Navarra) taldearen barruan .
- EHUko liburutegian kontsultagarri.
- Eskaintzen ditu: – Bilaketak egunkari askotan. – Artikuluen pdf-ak. – Alertak eta prentsaren jarraipena... (pertsonalizazioa, informazioa webgunera eraman...).

3. Hemeroteka Plus, (EHUko hemerotekan)

- Plazaguneak komertzializatu zuen, 2004tik2011ra.
- Euskal Herriko egunkariak eskaintzen zituen.
- Harpidetza.
- Pressdisplay (EHUko liburutegitik sartuta)

Baratz (1981etik 2002ra)

- Bilbon sortu zen (gaur egun, Madrilen du egoitza eta liburutegietako softwarra saltzen du).
- Albisteen erreferentziak eskaintzen zituen (ez albiste osoak), dokumentalistek osatuak.
- Gai ekonomikoak, politikoak eta lanekoak.
- 4 CD-ROMetan.

KOMUNIKABIDEAK

Interesa: informazio kopuruaren eta bilatzailearen kalitatearen arabera.

- Doan edota eredu mistoak.

Adibide interesgarriak: New York Times, La Vanguardia, El Mundo Deportivo, El País...

The New York Times (1851-)

- Le Monde (1987-)
- La Vanguardia (1881-)
- El Mundo deportivo (1906-)
- El País (1976-)
- El Correo (2006-)

Efedata <http://www.efe.com/efe/productos/espana/fondos-documentales/1/69>

- EFE agentziak sortua, harpidetza eskatzen du.
- Albistek, 1988tik aurrera.
- Biografiak.
- Gaiak.
- Enpresa eta erakundeen informazioak.
- Efemerideak.

HEMEROTEKA HISTORIKO DIGITALAK

Nola dago eginda digitalizazioa?:

a) Testu moduan (ikusi, inprimatu eta, baita, hitzak bilatu eta kopiatu). Digitalizazioa egiterakoan, OCR (Optical Character Recognition) programa bat pasatzen da

<http://www.kulturklik.euskadi.net/wp-content/uploads/2011/04/pilulakOCR-2.pdf>

b) Irudi moduan (ikusi eta inprimatu).

Euskal prentsaren lanak <http://www.hemeroketa.com/>

- Donostiako Udal Liburutegiko hemeroteka digitala
<http://liburutegidigitala.donostiakultura.com/Liburutegiak/?LANG=eu>
- Liburuklik ataria: Bizkaiko Foru Liburutegia, Arabako Foru Aldundia, Santxo Jakituna ...
<http://www.liburuklik.euskadi.net/handle/10771/10408>
- Espainiako Biblioteka Nazionaleko Hemeroteka Digitala
<http://www.bne.es/es/Catalogos/HemerotecaDigital/>
- Gallica – Frantziako Biblioteka Nazionala <http://gallica.bnf.fr/>

BATZAILEAK

Iturri askotako informazioa bildu eta eskaintzen dute

- Automatizatuak:

- Google News <http://news.google.com/>
- Newsmap <http://newsmap.jp/>
- Sustatu <http://sustatu.com/auto/>
- Niagarank <http://niagarank.es/>

- Sozialak:

- Digg <http://www.digg.com>
- Menéame <http://meneame.net/> Espainiako Jabetza Intelektualaren legearen

Espainiako Jabetza Intelektualaren legearen erreformak (2014/09/22) hedabideen edukiekiko loturak erabiltzeagatik tasa bat ezarri du. CEDRO Elkarteak kudeatuko du tasa hori, eta hedabideen 'errefusatu ezinezko eskubidea' izango da. <http://www.teknopata.eus/2014/12/google-espainiako-news-orria-ixtekotan/> Ondorioz, Google Newsen Espainiarako bertsioa desagertu da. Baita, NiagaRank zerbitzua ere.

Google news

- Albistegi automatikoa da (robotek eginda).
- Interneten eskuragai dauden albiste iturriak jaso, albiste berdinak multzokatu, eta garrantziaren arabera ordenatzen ditu.
- Bertsio desberdinak daude hizkuntza eta herrialdeen arabera

INFORMAZIOAREN SEGIMENDUA

Dokumentalistek, kazetariak edota kanpoko enpresek intereseko albisteak hautatzen dituzte egunero. Adibidez, EHUko Komunikazio bulegoak

- Enpresak: Acceso, TNS...
- Prentsa buletinez gain, albisteetan oinarrituta, txostenak, dosierrak eta balio handiko analisiak ere egiten dira

5.1.- Segimendua Interneten

- Bezeroak zehazten du bere profila, eta estekak eskaintzen zaizkio Interneten dauden iturriak arakatzuz. Adibidez, iConoce www.iconoce.com

14. ARGAZKIAK BERRERABILTZEN

Ez dago argazki neutrorik, ez dira existitzen, Argazkiak berekin du subjektibotasuna.

Prentsa-argazkietako bitarteko faktoreak

1. Argazkilaria
2. Kazetaria
3. Irakurlea
4. Dokumentalista

1.- Hartzeko momentuan:

- Bitartekari teknikok, argazkilaria asmoa, bitarteko faktoreak enpresaren ideologia.

2.- Argitaratzerakoan: bitarteko faktoreak

- Neurria, kokapena, eta abar erabakitzen ditu kazetariak, eta argazki-oina osatzen du...

3.- Irakurleak:

- Argazkia interpretatzen du, egunkariak eskaintzen bitarteko faktoreak dion testuingurutik, baina baita ikuspegi pertsonalaren arabera ere.

4. Argazkitegiak bitarteko faktoreak

- Dokumentalistak egindako hautaketa eta analisisa argazkia geroan nola erabiliko den baldintzatuko du.

Nola, noiz eta zertarako erabiltzen dira artxiboko argazkiak ?

Artxiboko argazkien erabilera;

1) Informatiboa: testigantza: Argazkiak gertaera baten lekukotasuna eskaintzen du. Hori gogorarazteko erabiliko dugu argazkia, testigantza gisa.

Adib.: –Gertakizuna berriro azaldu nahi dugunean (asteko edota urteko albisteen laburpena...)

–Gertakizun baten alderdi bat berritzen denean, aurrekariak erakusteko...

Informatiboa: Erabilera beti da egokia. – Kazetariak argazkioin informatiboa osatu beharko du ulermena bermatzeko.

2) Baliabidetzat: egunekoa bailitza.

2.1) metonimikoak: Protagonisten irudia, beste testuinguru batetik hartuta.

2.2) ilustratiboak

Argazkia baliabidetzat; berriaren ilustrazioa

Irudia eta albistea arbitrarioki lotuz, antzekotasuna dela medio.

Argazkia BALIABIDETZAT, modu egokian erabiltzeko baldintzak:

1. Irakurlea ez engainatzea.
2. Kutsu negatiboa duten albisteetan ez erabili.
3. Produkzioaren testuingurua ezagutu behar ! dugu egokia den ala ez jakiteko.
4. Argazkien “gaurkotasuna” ziurtatu.
5. Ez erabili larregi, ez berrerabili epe laburrean.
6. Argazki-oin egokia osatu.

15. DOKUMENTAZIOA PRENTSAN ETA EGUNKARI DIGITALETAN

1. - Kazetaritzako informazioaren adierazleak

Informazio kopuru handia, diziplina artekoa, entziklopedikoa, unibertsala, sakabanatua, despertsonalizatua, arina eta sakontasuna era berean, espezializatua, errepikakorra, ideologizatua, moden menpekoa, azkar zaharkitua ...

2. - Kazetariaren gakoak

- Informazio-kopuru handiak menderatzea.
- Informazioa egiaztatzea.
- Informazioaren ezagutza kritikoa edukitzea.
- Berriak duten garrantziaren eta entzulearen interesen arabera aukeratzea eta aurkeztea.

3. – Dokumentazio-zerbitzuak

1. Barruko informazioa: Komunikabideak ekoiztutakoaren artxiboa osatu.
2. Kanpoko informazioa: Kazetari lana hobetzeko behar den beste informazio dokumentala eskaini.

4.- Dokumentazioaren ekarpena

- Informazioa egiaztatzeko
- alde zuzenetik prestatzeko
- informazioa osatzeko
- iritziak sendotzeko argudioak eskainiz

Gehienetan zeharka iristen da entzuleriarengan, kazetaria dokumentatuz.

Batzuetan zuzenean, dokumentazio materialaz osatutako piezetan: biografiak, kronologiak, nekrologikoak, dosierak...

Kazetaritza digitala → dokumentazioa

Dokumentazioa kazetaritza digitalaren erdian kokatu da.

- Ez dauka prentsa analogikoaren mugak (leku mugatua, ixteko momentua...).
- Testuak zabalak dira (hipertestua).

Egunkari digitalaren elementua

- albisteak
 - Laburra, paragrafo motzak
 - Estekaz hornituak (egitura narratiboa hipertestuetan oinarritzen da).
 - Alboan, zerikusia duten beste albiste batzuk.
 - Parte hartzea bultzatzeko elementuak.
- gaiak
 - Sakontasunarekin landutako gai, ekitaldi, pertsona...

- Oinarrizko informazioa
- Albiste bilduma
- Agiriak, multimediak...
- hemeroteka
 - Barrura begira
 - Erabilera handia, albisteen estekak osatzeko.
 - Zer ikusia duten albisteak proposatzeko.
 - Gaien oinarria
 - Eduki berrien iturria: efemerideak
 - Kanpora begira
 - Zerbitzu berri bat hezkuntzan, administrazioan, enpresetan... edonorentzat.
 - Egunkariaren marka indartzeko elementua.
 - Diru iturriak
- biltegi multimediak
 - Oraindik oso gutxi landu dira
 - Galeria, hau da, albiste baten inguruko argazki bilduma
 - Hobetzeko: argazki bakoitzari metadatuak ezarri, bilaketak ahalbidetuz
- interakzioa eta parte hartzea
 - Inkestak
 - foroak
 - elkarrizketak
 - informazioa bidali
 - zuzendu
 - iruzkinak
 - sare sozialetara bidali
- beste zerbitzu batzuk
 - Buletinak (titularrak posta elektronikora)
 - Blogak
 - Azken albisteak
 - Albisteen segimendua twiterren

16. IKUS-ENTZUNEZKO DOKUMENTAZIOAREN ERABILERA TELEBISTAN

Albistea:

- Albisteen %42k erabiltzen ditu artxiboko grabazioak
- Kasu gehienetan (%27k) egungo grabazioak eta artxiboak konbinatzen dituzte.
- %15k ordea, artxiboko grabazioekin soilik osatzen dira.
- Dokumentazioaren erabilera handiagoa da garrantzi handiko albisteetan, hau da, saioaren eta sekzioaren hasieran. Lehengo hiru albisteetako %51k erabiltzen du dokumentazioa.
 - Denbora eta baliabide gehiago (bideo desberdinak, postprodukzioa...
- Dokumentazioa sekzio guztietan erabiltzen da.
- Albisteak hautatzerakoan, egungo irudiak izatea erabakigarriagoa da kultura, kirola eta nazioarteko ataletan.

Erabilera:

1. Metonimikoa
2. Ilustratiboa (girotzekoa)
 - Ikus-entzunezko mezua osatu
 - Narrazioa osatu
 - Albistea ulergarria egin
 - Ikusgarritasuna eman
3. Informantiboa-testigantza
 - Dokumentazioak albistea osatu eta aberastu egiten du: testuingurua, aurrekariak, biografiak...
 - Kalitatezko albistea osatzen kazetariaren ezagutza eta trebetasuna ere beharko da.

Kontuz!!

Testuinguruan jartze desegokiak, batik bat albiste negatiboetan.

Ez erabili irudi bera behin eta berriro, pobretasuna, asperdura, konfiantza galera...

Irudiaren gaurkotasuna neurtu

Oro har, ez badu mezuaren komunikazioa errazten, soberan dago.

Bideoen soinua ez da apenas berrerabiltzen.

Salbuespena, adierazpen polemikoak, musika...

Artxiboko irudiak oso gutxitan errotulutzen dira; eta errotulazioa nahiko arbitrarioa izaten da.

Dokumentazioa irratian:

1. Soinua: Musika eta hitza
 - Fonoteka oso aberatzak dira.
 - Musika: saioen edukia edo girotzeko.
 - Katalogazioa oso zehatza da (diskoarena baina, baita, abesti bakoitzarena ere).
 - Efektuak (grabazio bereziak).
2. Hitza
 - Saioak: osoak edota laginka gordeko dira.
 - Soinu mozketak: Adierazpenak, grabazio zati hautatuak berrerabiltzeko gordeta. Bakoitzaren katalogazio zehatza egiten da.